

Waterschap
Aa en Maas

25

GEM. BERNHEZE
INGEKOMEN
21 JUL 2008
nr. 2008/13682 kopie:
kode: afd.: UROG

Pettelaarpark 70
5216 PP, 's-Hertogenbosch
Postbus 5049
5201 GA, 's-Hertogenbosch

T 073-6156666
F 073-6156600
E info@aaenmaas.nl
W www.aaenmaas.nl

Burgemeester en wethouders van Bernheze
T.a.v. de heer K. Hendriks
Postbus 19
5382 ZG HEESCH

Kees 30

VERZONDEN 31 JULI 2008

Datum 24 juli 2008
Ons kenmerk 2008/9790
Uw kenmerk -
Doorkiesnr (073) 615 6897 / Willem Messer
Onderwerp Reactie op "Startnotitie m.e.r. golfbaan Nistelrode"

Geachte heer Hendriks,

Naar aanleiding van uw brief van 13 juni 2008 reageren wij hierbij op de "Startnotitie m.e.r. Golfbaan De Hooge Vorrssel", die vanaf 23 juni 2008 ter inzage ligt.

De plannen betreffen de uitbreiding van de golfbaan tot ongeveer 60 hectare.

Binnen de globale beschrijving van te verwachten effecten voor water wordt in de startnotitie genoemd dat de effecten op de waterhuishouding (oppervlaktewater en grondwater in kwantitatief en kwalitatief opzicht) beschreven zullen worden. Binnen het plangebied spelen specifiek de volgende waterschapsbelangen:

- Antiverdrogingsmaatregelen (project Maashorst)
- de aanwezigheid van inrijgebieden voor wijst (voor de kwaliteit én kwantiteit van het wijstwater van belang)

Wij verzoeken u in de m.e.r.-procedure de invloed van het voornemen op bovengenoemde wateraspecten kwantitatief te onderzoeken, om een realistische inschatting te kunnen maken van de optredende effecten.

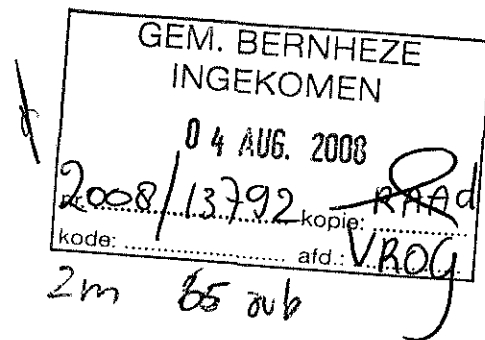
Wij vinden het van belang betrokken te zijn bij het vervolgproces. Wij zien het (concept-) MER en de ruimtelijke plannen conform Wro met belangstelling tegemoet. Mocht u nog vragen hebben kunt u contact opnemen met de heer W.P. Messer ☎ (073) 615 6897.

Hoogachtend,
Het dagelijks bestuur,
Namens deze,

b/a

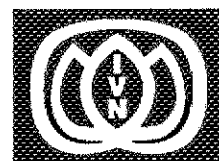
drs. J.P. Jansen
Beleidscoördinator afdeling Integraal Beleid

IVN Bernheze
Heideweg 2a
5472 LC Loosbroek
tel. 0413 229504
email: info@ivnbernheze.nl
internet: www.ivnbernheze.nl

datum: 31 juli 2008
Ons kenmerk: IVNuit08015
betreft: reactie op startnotitie m.e.r. golfbaan Hooge Vorssel

Aan het college van B&W en de raad van Bernheze
Postbus 19
5384 ZG Heesch

Geacht college,

Bij deze reageren IVN Bernheze, Milieudefensie Uden en de Brabantse Milieufederatie op de startnotitie m.e.r. voor de 18-holes golfbaan De Hooge Vorssel.

Allereerst constateren wij dat de startnotitie veel inhoudelijke onjuistheden bevat en onvolledig is en onduidelijk op een aantal punten. Wij gaan daar hierna op in.

Ten tweede willen wij hierbij nadrukkelijk opmerken dat de milieuorganisaties vanaf mei 2007 uit het proces zijn gestapt en geen inhoudelijke bemoeienis hebben gehad bij het opstellen van het voorkeursalternatief. Hetgeen over onze betrokkenheid wordt gesuggereerd in de startnotitie in Hoofdstuk 1 Inleiding onder Proces is derhalve onjuist. Toen in mei 2007 namelijk bleek dat de gemeente en de initiatiefnemer wederom probeerden het geldende beleid en het afsprakenkader recreatie en toerisme aan hun laars te lappen, hebben we het besluit genomen om niet meer deel te nemen in zowel de werkgroep als de stuurgroep. Wij kunnen dus op geen enkele wijze medeverantwoordelijk worden gehouden voor dit alternatief.

Dat neemt niet weg dat wij desondanks een handreiking hebben gedaan aan de initiatiefnemer om er gezamenlijk uit te komen op een wijze die ons inziens zo veel mogelijk recht doet aan de belangen van natuur en landschap én die van de initiatiefnemer (zie bijlage 1. brief Bb09-55-hg aan de Stuurgroep Hooge Vorssel). Maar daar heeft het voorliggende voorkeursalternatief voornamelijk niets mee te maken.

Voorgeschiedenis

Er is nog steeds geen enkele planologisch juridische borging voor de sinds 1990 bestaande 9 holes golfbaan. De zinsnede "...bestaande baan nog niet volledig juridisch planologisch geborgd" doet dan ook geen recht aan de

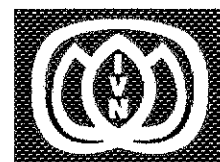
Het IVN werkt aan het vergroten van betrokkenheid van mensen bij natuur, milieu en landschap.

werkelijke juridische status. Op basis van het Streekplan kan dit niet anders worden uitgelegd. De Raad van State heeft op basis van het Streekplan gesteld dat er juridisch planologisch gewoon geen baan is (zie verder de bijgevoegde bijlage 2. met de voorgeschiedenis in het kort).

Omvang onderzochte plangebied en omvang ingreep

In de startnotitie staat niet duidelijk wat de oppervlakte is van de feitelijk aanwezige baan en de uitbreiding. Een kaart van het onderzochte plangebied en een begrenzing van waar de ingreep (bestaand gedeelte en de uitbreiding) is gepland is niet bijgevoegd. Wij verzoeken om een kaart bij te voegen en de gegevens over de oppervlaktes daarop nauwkeurig aan te geven evenals de onderliggende streekplanaanduidingen.

De getallen die nu op verschillende plaatsen in de tekst worden genoemd, verschillen nogal van elkaar. Met een overzichtelijk kaartbeeld kan nauwkeuriger worden aangegeven over welk deel en welke oppervlakten het gaat.

Beleidskader

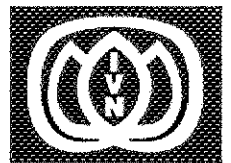
In het Streekplan is bepaald dat:

1. "een **nieuwe golfbaan** voor **hoogstens de helft** worden aangelegd in de GHS-landbouw, subzone leefgebied struweelvogels, onder de volgende voorwaarden:
 - a) de aantasting van de natuur- en landschapswaarden wordt tot het minimum beperkt en gecompenseerd, met inachtneming van de eisen die zijn genoemd in paragraaf 3.4.5 van het streekplan 2002;
 - b) de bebouwing en de parkeervoorzieningen blijven zoveel mogelijk buiten het leefgebied voor de struweelvogels;
 - c) de golfbaan wordt zodanig ingericht dat er, **afgezien van de natuurcompensatie, nieuwe natuur** ontstaat op een oppervlakte, die ten minste **even groot is als de oppervlakte die specifiek voor de sport is bestemd, inclusief gebouwen en parkeervoorzieningen**.
2. De aanleg van een **nieuwe golfbaan** is **niet toegestaan** in de Groene Hoofdstructuur (GHS)-natuur, in de GHS-landbouw, subzones leefgebied kwetsbare soorten en natuurontwikkelingsgebied, en in de Agrarische Hoofdstructuur (AHS)-landschap, subzone leefgebied dassen.

Het is **pertinent onjuist** om te veronderstellen dat de aanduiding als GHS natuur waarin de bestaande baan is gelegen (blz. 17) een **gevolg** is van de natuurdoeltypen die in het ontwerp van de bestaande baan zijn opgenomen. De aanduiding natuurkerngebied en multifunctioneel bos (als onderdeel van de Groene Hoofdstructuur) kwam al voor in het Streekplan dat ten tijde van het initiatief voor de huidige baan in 1986, van kracht was. Hier heeft de aanleg van de golfbaan niets mee te maken. In het vorige Streekplan was nieuwvestiging van golfbanen zelfs totaal uitgesloten in natuurkern- en -ontwikkelingsgebieden en multifunctionele bossen.

3. Een **bestaande golfbaan** mag worden *uitgebreid* in de GHS-landbouw, subzone leefgebied struweelvogels, onder de volgende voorwaarden:
 - a) de aantasting van de natuur- en landschapswaarden wordt tot het minimum beperkt en gecompenseerd met inachtneming van de eisen die zijn genoemd in paragraaf 3.4.5 van het streekplan 2002;

- b) de ruimte waarmee de golfbaan wordt uitgebreid, wordt zodanig ingericht dat er, afgezien van de natuurcompensatie, nieuwe natuur ontstaat op een oppervlakte, die ten minste even groot is als de oppervlakte die specifiek voor de sport is bestemd, inclusief gebouwen en parkeervoorzieningen.
- 4. Een bestaande golfbaan mag worden *uitgebreid in de AHS-landschap, subzone leefgebied dassen. Hierbij gelden de volgende voorwaarden:*
 - c) **het terrein als geheel** moet voor **meer dan de helft buiten het leefgebied voor de dassen** komen te liggen;
 - d) de aantasting van de natuur- en landschapswaarden wordt tot het minimum beperkt en gecompenseerd met inachtneming van de eisen die zijn genoemd in paragraaf 3.4.5 van het streekplan 2002.
- 5. Onder een bestaande golfbaan wordt verstaan een golfbaan waarvoor de planologische regeling op de datum van de inwerkingtreding van het streekplan onherroepelijk van kracht is

Op grond van het Streekplanbeleid is de legalisering én uitbreiding van de golfbaan onmogelijk. De legalisering is in strijd met het Streekplan en het Afsprakenkader Recreatie en Toerisme, omdat de golfbaan is aangelegd in de GHS natuur en in AHS dassenleefgebied.

Als het aanwezige baangedeelte al wel legaal zou zijn, dan nog is uitbreiding van de golfbaan niet mogelijk, omdat de golfbaan niet kan voldoen aan de eis dat het terrein als geheel voor meer dan de helft buiten het dassenleefgebied komt te liggen.

Ook op basis van het Arcadisrapport "Dassen en Golfbanen Duurzaam Samen?" kan de legalisering en uitbreiding niet plaatsvinden. De belangrijkste, hier niet genoemde, conclusie uit dit rapport is namelijk dat een golfbaan niet mogelijk is in primair dassenleefgebied en, volgens het onderzoeksrapport van Das en Boom, is dat hier de situatie.

Het is onjuist om te stellen dat het hier geen primair dassenleefgebied is. En het is voorbarig om te veronderstellen dat het dassenleefgebied op dezelfde wijze kan blijven functioneren met de golfbaan.

De uitbreiding is gepland in een belangrijk struweelvogelgebied, o.a. door de in de startnotitie ook aangegeven aanwezigheid van de Geelgors, inclusief aanwezige biotoop en potenties. De conclusie verderop in de tekst over de avifauna "dat de betekenis van de landbouwgronden/ het gebied voor ... struweelvogels laag is" (blz. 27 en blz. 37) is dan ook tegenstrijdig. Juist aan de rand van bos, struweel en landbouwgronden komt de Geelgors regelmatig voor.

Het is derhalve van belang om in het m.e.r. aan te tonen waar, welke oppervlakte hoe de nieuwe natuur voor de struweelvogels wordt ingericht. Deze nieuwe natuur dient minstens even groot te zijn als de oppervlakte die voor de golfsport is bestemd. Afgezien daarvan, dus buiten de nieuwe natuur, moet nog natuurcompensatie worden gerealiseerd voor struweelvogelgebied. De startnotitie (blz. 17) haalt het Streekplanbeleid onjuist aan op dit punt. Het m.e.r. moet inzichtelijk maken waar de natuurcompensatie wordt gerealiseerd en hoe.

Op blz. 18 staat in de startnotitie dat de uitbreiding van de golfbaan buiten de

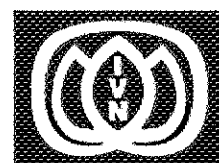
Het IVN werkt aan het vergroten van betrokkenheid van mensen bij natuur, milieu en landschap.

EHS plaatsvindt en geheel ligt in de GHS natuur. Welke GHS natuur dit betreft is niet duidelijk, maar vaststaat dat uitbreiding in de GHS natuur is uitgesloten.

Natuurcompensatie

De berekening van de natuurcompensatie is zeer onduidelijk. Wij begrijpen er in ieder geval niets van. Dat komt met name doordat er verschillende getallen worden gehanteerd, er geen begrenzings en soms geen oppervlaktes worden aangegeven.

In het m.e.r. dient nauwkeurig inzicht te worden gegeven hoe groot de veronderstelde omvang van de aantasting, vernietiging, verstoring is. Dit geldt met name voor de uitbreiding. Verder moet helder inzichtelijk worden gemaakt hoe groot en waar de nieuwe natuur komt en welke kwaliteit deze zal hebben. En er dient te worden aangegeven hoeveel en waar de natuurcompensatie komt en van welke kwaliteit. Dit alles zou op een kaart en op een luchtfoto moeten worden aangegeven met de getallen erbij van de oppervlaktes.

Huidige situatie

Van de waardenkaart die in het rapport is bijgevoegd ontbreekt het noordelijk stuk. (zie bijlage 3. kaart noordelijk deel). Wij nemen dit de initiatiefnemer zeer kwalijk, want hiermee wordt bewust een onjuist beeld van de waarden van het gebied gegeven. Los hiervan kloppen ook hier de berekeningen voor de deelgebieden van geen kanten. Het hondensportterrein en het voetbalveld zullen samen niet meer dan 3 tot 5 % van het totale plangebied van de bestaande baan beslaan.

Ook het schraal grasland is een waardevol gebied, zeker vanwege het natuurdoeltype. Het waardevolle gedeelte is dus groter dan een kwart van het gebied.

De onderzoeken van de huidige situatie dienen openbaar te worden gemaakt en bij het m.e.r. te worden gevoegd.

Voorgenomen Activiteit en effecten

Een m.e.r. is niet bedoeld om draagvlak te krijgen bij de natuur- en milieuorganisaties.

Een MMA dient natuur en milieu een volwaardige plek te geven in de afwegingsprocedure.

Voor de bestaande baan zou daar in ieder geval moeten worden gekeken naar het beperken van de (uitstralings)effecten, zoals versnippering, vermeting, verontreiniging, verdroging, aantasting duisternis, toepassing lagenbenadering, beperking ruimtegebruik, optimale inrichting voor natuur, geen avondopstelling na de invallende duisternis, enz.

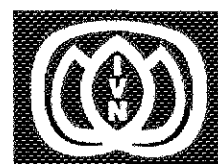
In het VKA ook het gebruik van verlichting uitsluiten (openstelling zonsopgang tot zonsondergang).

Als mogelijke effecten en invloeden moeten in het m.e.r. onder meer worden onderzocht en betrokken:

- de invloed op bodem- en watersysteem (lagenbenadering);
- de invloed op de natuurwaarden (zoals vernietiging, verstoring, barrierewerking, versnippering, eutrofiëring);
- de invloed op de soortenrijkdom in het gebied, waarbij met name het

Het IVN werkt aan het vergroten van betrokkenheid van mensen bij natuur, milieu en landschap.

- kwalitatieve aspect van belang is (gevolgen voor de Rode Lijstsoorten);
- de invloed op de kwantiteit en kwaliteit van foerageer- en leefgebieden van soorten (vernietiging leefgebied en/of aantasting kwaliteit ervan);
- de invloed op de natuurlijke duisternis;
- de invloed op de ruimtelijke kwaliteit van het landschap door verstening, aantasting landelijk karakter, openheid, cultuurhistorische waarden;
- de invloed op bodem en waterkwaliteit door vermessing, verontreiniging (bestrijdingsmiddelengebruik en meststoffen);
- de invloed op verkeersaantrekkende werking, versnippering, barrierewerking, aanrijdingen
- de invloed van het initiatief op de omgeving (omliggende gebieden)
- de invloed van het initiatief op het gebruik van de infrastructuur van het gebied
- effecten op ecologie en bepaalde soorten door aantasting Habitats van kwetsbare soorten (struweelvogels, das, amfibieën, vlinders, insecten)
- uitstralingseffecten door de golfsport op omliggende natuur
- effecten van de golfbaan en golfsport op het dassenleefgebied en struweelvoelgebied
- effecten van verontreiniging en vermessing door bestrijdingsmiddelen en meststoffen
- effecten op geomorfologie en bodemopbouw (o.a. ophoging en afgraving)
- effecten op landschap en cultuurhistorische (o.a. ophoging esdek)
- effecten op archeologie
- effecten op natuur door barrierewerking, versnippering, verhekkings

Wij verzoeken u onze opmerkingen te betrekken bij het m.e.r. en de besluitvorming.

Met vriendelijke groet,

Mede namens Milieudefensie Uden en Brabantse Milieufederatie

H. van der Pas
Voorzitter

C. van den Berg
Secretaris

Bijlagen:

- bijlage 1. brief Bb09-55-hg aan de Stuurgroep Hooge Vossel
- bijlage 2. de voorgeschiedenis in het kort
- bijlage 3. kaart noordelijk deel

In kopie verzonden aan:
Commissie voor de m.e.r.
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

Bijlage 1

Tilburg, 16 mei 2007

Aan: B&W van Bernheze
Company Club De Hooge Vorssel
Gerard Overkamp

Kenmerk: Bb09-2031-hg
Betreft: overleg golfbaan Bernheze

Heren,

Naar aanleiding van de stuurgroepvergadering van 15 mei delen wij u mede dat wij na overleg met IVN Bernheze en Milieudefensie Uden hebben besloten om uit het proces stappen inzake de golfbaan de Hooge Vorssel.

Vanaf het begin af aan hebben wij onze insteek en ons belang in dit proces aan u kenbaar gemaakt. Voldoende natuurcompensatie van de bestaande baan in combinatie met een plan voor legalisatie ervan. Wij gaan daarbij uit van 19,77 hectare natuurcompensatie, conform de provinciale compensatieregels. Over de oppervlakte is eerder overeenstemming tussen partijen geweest. Het realiseren van deze oppervlakte ter compensatie van de bestaande baan is wat de natuur- en milieuorganisaties betreft een hard uitgangspunt. Parallel heeft een analyse naar de uitbreidings(on)mogelijkheden voor de golfbaan plaatsgevonden. Uitgangspunt voor ons daarbij is geen verdere aantasting van de GHS.

Uit het onderzoek van Das en Boom naar de waarde van het gebied waar de golfbaan uitbreidingsmogelijkheden ziet (mei 2007), blijkt dat dit gebied actueel leefgebied en voedselgebied is voor de das.

Wij werden tijdens de stuurgroepvergadering verrast met een concept-plan (in 2 varianten) dat in de uitbreiding van de golfbaan voorziet, in dat leef- en fourageergebied voor de das.

De uitbreiding van de golfbaan is gedacht in dassenleefgebied, struweelvogelgebied, leefgebied kwetsbare soorten en GHS natuur (= EHS).

Een plan voor uitbreiding dat op vier punten in strijd is met het Streekplan en het Afsprakenkader Toerisme en Recreatie, is voor ons niet acceptabel.

De gemeente heeft zich op het standpunt gesteld dat de uitbreiding onderdeel uitmaakt van een package deal. De natuur- en milieuorganisaties hebben op geen enkel moment ingestemd met een dergelijke package deal. Zo'n package deal koppelt namelijk legalisatie en compensatie aan eventuele uitbreiding en tegen zo'n koppeling hebben wij ons altijd verzet.

Echter in het proces is het onderwerp compensatie van de bestaande baan en de legalisatie ervan steeds verder op de achtergrond geraakt.

Sterker nog, nu blijkt dat deze compensatie opnieuw ter discussie wordt gesteld.

De BMF komt op voor de belangen van natuur, milieu en landschap. Deze belangen worden door partijen in deze, met name de gemeente Bernheze, onvoldoende serieus genomen.

In het licht van het bovenstaande is het voor ons niet zinvol om nog verder deel te nemen in het proces.

Met vriendelijke groet,
Mede namens Milieudefensie Uden en IVN Bernheze,

Jan van Rijen,
directeur

cc gemeenteraad van Bernheze
Raadsfracties van Bernheze
Provincie Noord-Brabant, t.a.v. E. Kugel

Historie golfbaan Hooge Vossel

- Aanleg in 1990 middels vrijstelling artikel 19 WRO. Aannemer Heijmans (een van de toenmalige (mede) geldschietters) heeft de aanwezige natuur in één weekend vernietigd, hangende de behandeling van de schorsing de maandag na dat weekend.
- RvS vernietigde aanlegvergunning in 1995, vanwege gevolgen van de golfbaan voor de natuurwaarden.
- In 1996 hebben is er een klankbordgroep ingesteld, waaraan de lokale groepen hebben deelgenomen: adviesbureau RBOI heeft het plan opgesteld, met daarbij 20 ha. natuurcompensatie buiten de golfbaan.
- Er zijn toen ook verschillende beheersplannen opgesteld door 3 bureaus, waarvan die van RBOI de meest deugende was. Het voorgestane ecologisch beheer is echter nooit uitgevoerd.
- Bestemmingsplan voor legalisatie vastgesteld in 1999 (zonder de benodigde compensatie); goedgekeurd door GS op 11 april 2000.
- In september 2001 heeft de Raad van State het goedkeuringsbesluit van het bestemmingsplan vernietigd vanwege strijdigheid met het Streekplan.
- Op 28 oktober 2003 heeft GS een nieuw goedkeuringsbesluit genomen.
- Op 28 juli 2004 heeft de Raad van State wederom het besluit van GS vernietigd, vanwege strijd met het Streekplan. Een nieuwe golfbaan is niet toegestaan in de GHS. GS had niet onderzocht of er situaties waren waarin afwijking mogelijk zou zijn.
- 17 maart 2006 heeft BMF met lokale groepen om handhaving verzocht.
- Op 26 januari 2007 heeft de gemeente ons in het gelijk gesteld en besloten om niet handhavend op te treden, maar een bestemmingsplan voor de golfbaan op te stellen om deze te legaliseren.
-

In 2006 is Das en Boom als bemiddelaar gevraagd door gemeente. Zij waren net als wij niet gelukkig met koppeling uitbreiding aan legalisatie.

Op 30 oktober 2006 heeft er een oriënterend gesprek plaatsgevonden met gemeente Berheze. Standpunt van de BMF en lokale groepen hierbij is dat er eerst een plan voor de legalisatie voor de bestaande baan aan de orde is met bijbehorende natuurcompensatie.

Legalisatie niet koppelen aan tevens een uitbreiding van 9 naar 27 holes.

Nieuwvestiging van een golfbaan is volgens het Streekplan en Afsprakenkader uitgesloten in de GHS, dus legalisatie + uitbreiding samen in een planprocedure is planologisch onmogelijk.

Gemeente geeft aan BRO opdracht om:

1. de natuurcompensatie voor de te legaliseren golfbaan in beeld te brengen.

Voor een eventuele uitbreiding is nodig om:

2. een analyse te maken van de ideeën voor uitbreiding en de strijdigheden met het Streekplan (overlap GHS/EHS)

Op 12 februari 2007 heeft er een vervolgesprek plaatsgevonden:

Daarin is er een werkproces voorgesteld om er gezamenlijk uit te komen. Voorgesteld wordt om te werken met een intentieverklaring. Gemeente en golfbaanclub willen legalisatie in een procedure (Streekplanafwijking, MER, natuurcompensatieplan).

De natuur- en milieuorganisaties zetten in op geen verdere aantasting van de GHS, dus ook niet als de uitbreiding wordt gecompenseerd. De uitbreiding moet voldoen aan het Streekplan. Voor legalisatie moet alsnog natuurcompensatie plaatsvinden op basis van de natuurwaarden voordat er een golfbaan was (rapportenzijn voorhanden bij de gemeente en lokale groepen hebben gegevens van inventarisaties van 1989).

Wat ons betreft 1. eerst legalisatie + compensatie en 2. onderzoek naar mogelijkheden voor uitbreiding passend binnen het Streekplanbeleid.

